

Staat van ontkenning

Erik Rozing bij Meulenhoff:

De psychiater en het meisje
Het beste voor iedereen
Staat van ontkenning

Erik Rozing

Staat van ontkenning

Roman

MEULENBOUT

ISBN 9789029094542

ISBN 9789402317190 (e-book)

NUR 301

Omslagontwerp: Bloemendaal & Dekkers

Omslagbeeld: © Ryan Pernofski

Auteursfoto: © Frank Ruiten

Vormgeving binnenwerk: Steven Boland

© 2022 Erik Rozing en Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor onze zoon Louis

Rechtvaardig is immers de oorlog voor wie hij noodzakelijk is,
en heilig zijn de wapenen wanneer er geen andere
hoop meer is dan die wapenen.

Niccolò Machiavelli – De heerser

You know, that might be the answer – to act boastfully about
something that we ought to be ashamed of.
That's a trick that never seems to fail.

Joseph Heller – Catch-22

DEEL I

Na de aanslag

Astrid stond op een verlaten duinweg in de Zuidduinen. Het was eind september, een hete, windstille namiddag van een verlepte zomer die maar geen plaats maakte voor de herfst. De droogte kleurde de berm geelbruin, alleen het helmgras overleefde. Zo'n honderd meter verder, tussen de duinen en het strand, lag de Groene Zeewering. Het asfalt glinsterde in de zon als de huid van een gigantische python en scheidde de geur af van teer en iets organisch, alsof de dijk in een staat van ontbinding verkeerde.

Ze liep naar het witte tuinhek, trok haar rok omhoog en zwaaide een been over het hek. Haar hak zakte weg en haar schoen vulde zich met zand. Ze probeerde de charme terug te vinden van de eerste keer dat zij en Victor de villa zagen, half verstopt in de duinen; de frisse, groene tuin, de krijtwitte voor-gevel als een bleek gezicht waaruit de grote ramen hen aankeken als heldere ogen. Maar nu waren de gordijnen dicht en het pleisterwerk was vergeeld en vlekkelig. Ze zwaaide ook haar andere been over het hek. Onder de coniferen kwam een schaduw tot leven. Een zwarte kop richtte zich op en de donkere ogen van de dobermann herkenden haar. Hij jankte zachtjes, maar bleef liggen. Ook hij verdroeg de hitte slecht. Ze liep verder langs zich aan steunpalen vastklampende appelboompjes en zwartgeblakerde berkenstammen naar de achterkant van het huis. Ze stuurde haar hakken langs de kieren van de kromgetrokken

bangkirai vlonders. De monumentengroene lak waarmee ze ooit de achterdeur hadden geverfd, was droog en schilferend opengebarsten, alsof het hout vervelde. Ze trok de deur open, stapte de koele, donkere keuken binnen en schoof de gordijnen open. De ruimte vulde zich met zonlicht. Victor zat in zijn badjas aan de keukentafel, zijn hand opgeheven als groet, of tegen de zon.

‘Hé,’ zei hij. ‘Wat een verrassing!’

Dat klonk alsof ze ook de buurvrouw had kunnen zijn. Naast hem aan de keukentafel zat Darwin met zijn diepliggende ogen, de benige schedel en zijn grijze baard; Victors onzichtbare vriendje dat hij nu nooit meer hoefde te verbergen. Zijn stem had haar zo vaak laten schrikken, ervan overtuigd dat iemand hun woning was binnengedrongen, maar nu negeerde hij haar.

Victor trok een stoel naar achteren, maar ze bleef staan.

‘Sorry,’ zei ze. ‘Had ik moeten bellen?’

Daar stond hij in zijn grijze badjas, net een reiger met dat hoofd tussen de opgetrokken schouders. Nee. Hij bevond zich niet in een positie om haar iets kwalijk te nemen.

‘De aanslag,’ zei ze. ‘Het is zo absurd.’

Een van haar hakken bleef ergens achter haken. Ze wankelde. Hij sloeg zijn armen om haar heen. De warmte van zijn lichaam drong door zijn badjas, haar jasje, haar blouse, bereikte haar huid en automatisch legde ze haar handen op zijn rug. Met zachte schokjes botste haar lijf tegen het zijne; de droge snikken van iemand die het huilen was verleerd.

‘Wil je koffie?’ vroeg hij. ‘Twee koffie!’

Een espressoapparaat antwoordde met het geluid van iemand die zijn keel schraapte. Als het aan Victor lag vulde hij het hele huis met apparaten die hij met zijn stem kon bedienen, maar het kreeg iets pathetisch als je er dan vervolgens zelf de kopjes onder moest zetten. Ze trok zich los.

‘Heb je de beelden gezien?’ vroeg ze.

Astrid pakte haar telefoon uit haar tas. De aanslag had zich voor een van de bewakingscamera’s afgespeeld. Het beeldmateriaal was binnen enkele uren gelekt naar de pers. Ze hield haar telefoon voor Victors gezicht zodat ze de video kon zien en tegelijkertijd zijn reactie.

Het zwart-witfilmpje begon met de dienstwagen van Michel Toornop, de minister van Economische Zaken, die tot stilstand kwam voor de ingang naar de Statenpassage aan het Plein. Een beveiligder kwam op de wagen toelopen, langzaam, alsof hij twijfelde. Ze wees naar hem. Dat was de terrorist. Toornop stapte uit de wagen, zijn gezicht wit oplichtend door het scherm van zijn telefoon. De beveiligder liep nu vastberaden naar de chauffeur en gebaarde dat hij weg moest gaan. Daarna hield hij Toornop tegen, alsof hij hem wilde fouilleren, duwde hem terug naar de wagen en opende het portier. Na een kleine worsteling verdween de beveiligder met Toornop in de wagen en werd het portier dichtgetrokken. Een paar seconden later vulde het scherm zich met een fel wit licht, dat langzaam uitdoofde tot er alleen nog een brandende auto zichtbaar was.

Ze liet haar telefoon vlak voor Victors gezicht hangen, als een microfoon die op een antwoord wacht. Ze zag enkel verbazing. De reactie van iemand die Michel niet kende zoals zij hem kende, maar als een van de meest arrogante ministers van de christendemocraten, en misschien ook wel de reactie van iemand die zich niet werkelijk met andere mensen kon verbinden.

‘Astrid,’ zei hij, zonder haar aan te kijken. ‘Wat wil je dat ik zeg?’

‘Ik was daar, op diezelfde plek, een kwartier voordat hij er was!’

Ze herhaalde wat ze had gehoord over de dader en wat iedereen in Nederland al wist, behalve Victor Franken. Het was

een ex-militair uit Breskens. De aanslag was opgeëist door een organisatie die zichzelf Moros noemde. Ze liet hem het filmpje zien van Moros; een professioneel geschoten video, doelbewust voorzien van een amateuristische cameravoering, inclusief het topzware sentiment van een snetterende ex-militair, in uniform, die een foto toonde van zijn vrouw en beide dochters die waren verdronken bij de Tweede Watersnoodramp. Hij was zijn huis kwijtgeraakt en later ook zijn baan, en had onderdak moeten zoeken bij het Leger des Heils. De overheid had hem niet gecompenseerd, had zelfs niet toegegeven dat ze tekortgeschoten was. Hij hoopte dat zijn actie zou leiden tot aandacht voor lotgenoten voor wie het nog niet te laat was. In de laatste seconden vertoonde het gepijnigde gezicht nog een klein glimlachje, waarin ze de genoegdoening zag van iemand die alles kwijt was, maar zich toch in staat wist om degene die hij daarvoor verantwoordelijk hield, iemand die veel machtiger was dan hij, te vernietigen.

‘Ik wil weten wat jij ervan vindt,’ zei ze.

‘Wat ík hiervan vind? Wat...? Vanuit een wetenschappelijk perspectief?’

‘Ja!’

‘Er is geen wetenschappelijk perspectief. Dit is waanzin.’

‘Victor!’

‘Goed. Het is een psychosociale keten van oorzaak en gevolg. De klimaatcatastrofe leidt tot rampen, rampen leiden tot destructie van mensen en hun habitat, dat leidt tot frustratie en conflict, en dat leidt uiteindelijk tot moord en doodslag.’

‘Maar dit is een zinloze moord,’ zei ze. ‘Dit is terreur!’

Astrid zei dat het een blunder was van de veiligheidsdiensten. Ze wilden altijd meer bevoegdheden, maar als je dit niet eens zag aankomen, wat had het dan voor zin om de wettelijke kaders nog verder te verruimen?

Victor reikte haar een kop koffie aan, alsof het een remedie was tegen haar opwinding. Ze moest het niet op hem afreageren. Als hij maar niet dacht dat ze was teruggekomen vanwege hun huwelijk, of wat daar nog van over was.

‘Waar is Adam?’ vroeg ze.

‘Die is er vanavond laat pas weer,’ zei Victor. ‘Hij heeft het druk met dat klimaatclubje.’

‘Klimaatclubje?’

‘Gaia. Hij wil de wereld redden, samen met een meisje van Gaia.’

Astrid keek uit het raam. Op het duin stonden honderden palmbomen die ooit een cynisch statement moesten zijn geweest van klimaatactivisten, maar die inmiddels werden onderhouden door Staatsbosbeheer als een bijdrage aan de kustvergroening. Ze draaide zich langzaam om en het was alsof ze Victor toen pas werkelijk zag; de man die zij ooit meende te moeten redden en die haar bedankte door haar te verraden. Zijn haar was langer en dunner en hij had een serieuze baard. Hij leek steeds meer op wie hij werkelijk was.

‘Hoe gaat het nu met jou?’

Dat had ze hem meteen moeten vragen. Hij probeerde zijn verbazing te verbergen. Ineens bewust van hoe ze overkwam, begreep ze dat het hem niet lukte om haar betrokkenheid te zien als persoonlijke belangstelling. Voor hem was ze een politicus die een rampgebied bezocht. Haar persoonlijke rampgebied. Victor zei dat het goed ging en vroeg haar om een paar dagen te blijven, dan zag ze Adam later die avond of de volgende ochtend bij het ontbijt. En zijn vader had het steeds over haar. Felix had allerlei wijnen die haar wilde laten proeven. Ze kon in de logeerkamer slapen, of in haar eigen bed als ze dat wilde, en dan sliep hij in de logeerkamer.

Vijand van de aarde

Astrids dienstwagen deinde door de straten en kwam langzaam tot stilstand voor de ingang van het Binnenhof. Ze zag haar politiek adviseur dichterbij komen. Vertraagd waadde Jamal door het water en hij rukte het portier open. Zijn hoofd naderde het hare. Net voor ze elkaar raakten, spatte hij uiteen in een gigantische explosie.

Ze schoot overeind en stootte haar hoofd tegen de zware Bauhauslamp boven het bed. Boven het logeerbed. Haar hart dreunde tegen haar ribben. Ze gooide het klamme laken opzij en duwde zichzelf overeind. Water en vuur. Explosies. Waarom kenden haar dromen geen subtiliteit? In haar badjas liep ze vanuit de kleine logeerkamer in het donker de gang op. Haar hand gleed over de muur, over de deurpost, en over het hout van hun slaapkamerdeur, waar nu Victor sliep.

In de keuken brandde nog licht. Victor moest het zijn vergeten. Ze schrok. Aan de keukentafel zat een jonge vrouw. Ze keek op van haar laptop en glimlachte naar Astrid, bemoedigend leek het en ook licht spottend. Ze richtte zich weer op haar scherm en typte verder. Astrids angst sloeg om in verontwaardiging. Hoe was het mogelijk dat haar eigen keuken nu zonder haar toestemming door onbekenden werd gebruikt? Alsof het een koffietentje was dat dienstdeed als werkplek voor slecht behuiste zzp'ers. Het leek of ze nog een keer wakker moest worden. Ze legde haar hand op het koele marmer van het aanrechtblad.

‘Hé,’ zei Astrid. ‘Ben jij de vriendin van Adam?’

‘Nee hoor,’ zei de vrouw met een klein lachje. ‘Zo noemen wij dat niet.’

‘O, nee? Grappig.’

Of wilde ze dat het grappig was? Het Russische accent alarmeerde haar. De vrouw had een open gezicht en een harde, starende blik. Ze droeg een witte trui met capuchon, wat belachelijk was met deze temperatuur, maar niet grappig. Het leek een activistisch type, iemand die graag met molotovcocktails gooide. Zij moest het meisje van Gaia zijn. Dus Adam had nu een Russische vriendin, zonder dat zij daar iets van wist. En dat terwijl ze elke week overleg had met de inlichtingenmannetjes om al hun bizarre operaties goed te keuren. De volgende dag zou ze de directeur-generaal van de AIVD op het matje roepen. Ze was nooit erg van Achterberg onder de indruk geweest, maar deze blunder was onvergeeflijk.

‘Zal ik theezetten?’ vroeg de vrouw.

Zonder iets te zeggen vulde Astrid de waterkoker, pakte een mok en hing daar een theezakje in. Was het meisje dat zich niet Adams vriendin noemde hier soms ingetrokken? Zou Victor daar niets over hebben gezegd? Ze bekeek haar eigen weerspiegeling in het raam; de vale badjas, het verkreukelde hoofd, de warrige bos haar. Haar ervaring met Rusland was dat je er altijd van uit moest gaan dat ze je afluisterden en vaak ook filmde. Ze zette een stap opzij, zodat ze buiten het bereik bleef van de laptopcamera, en stak de Russin haar hand toe.

‘Ik ben Astrid.’

De Russin keek haar aan. Even hing haar hand daar leeg in de lucht, maar lang genoeg dat Astrid zich belachelijk voelde. Net voor ze haar hand terugtrok, voelde ze dat een snelle, krachtige hand zich om de hare sloot.

‘Jelena.’

‘Je spreekt al aardig Nederlands.’

‘Dank u.’

‘Oorspronkelijk kom je uit...?’

‘Rusland.’

‘Kijk aan. Waar uit Rusland?’

‘De Krim. Bent u er ooit geweest?’

Daar was het allemaal begonnen, dacht Astrid. De annexatie van de Krim. Toen iedereen dacht dat de problemen beheersbaar waren, en het erop leek dat er nog kon worden bijgestuurd.

‘De parel van Rusland,’ ging Jelena door. ‘Mensen gingen daar vroeger heen voor het milde klimaat, als ze astma hadden of tuberculose. Toen er nog een mild klimaat bestond.’

Astrid schonk het hete water in haar mok. Alsof zij het milde klimaat had vernietigd. Het theezakje trok ze met korte rukjes omhoog, waarna het langzaam weer wegzakte naar de bodem. In alles kon vergif zitten, maar zeker in thee. Als de Russin nog langer in haar huis bleef, moest ze atropine aanschaffen en een geigerteller. Ze probeerde een glimlach, maar haar mond werkte niet mee.

‘Michel was mijn collega,’ zei Astrid. ‘Weliswaar van de christendemocraten, maar hij was...’

‘Een vijand van de aarde.’

‘Wie zegt dat?’ zei ze scherper dan ze bedoelde.

‘Gaia.’

‘En met die terreur... Is dat werkelijk hoe Gaia een betere wereld denkt te creëren?’

Jelena typte verder terwijl ze Astrid bleef aankijken, alsof ze aantekeningen maakte van het gesprek. Astrid verwenste zichzelf, dat ze zich zo uit de tent had laten lokken.

‘Het is gruwelijk dat geweld,’ zei Jelena uiteindelijk. ‘En nu moet u ook met die dreiging leven.’

‘Ik?’

‘U kunt niet slapen. Het is uw dromen binnengedrongen. Of heeft u daar geen last van?’

‘Wie heeft er geen last van terreur?’ zei Astrid snel. ‘We moeten het verdragen voor het behoud van onze waarden en onze menselijkheid.’

Ze lag de rest van de nacht wakker. Langzaam zag ze het licht worden en toen pas dommelde ze weg in de stilte van een vroege ochtend in de duinen, met af en toe het geluid van een merel, of een overvliegende meeuw.

Beneden hoorde ze Victor en een tweede stem, die van Adam moest zijn. Na een snelle douche liep ze naar hun slaapkamer. Ze trok de deuren van de kledingkast open. Al haar kleren lagen nog precies op dezelfde plek, alsof ze nooit weg was geweest. Ze had Victor duidelijk willen maken dat ze liever haar volledige garderobe kwijt was dan dat ze hem nog eens onder ogen kwam. Ze pakte schoon ondergoed en een blouse uit de kast. Op haar nachtkastje lag nog steeds de roman die ze een jaar geleden aan het lezen was. Misschien eindigde een relatie pas echt als je niet meer geloofde dat je de ander iets duidelijk kon maken.

Victor perste verse jus, vulde schaaltes met muesli en fruit en kwark en toastte brood; een ochtendritueel dat haar terugwierp in de tijd, maar Adam was er niet. Aan de keukentafel zat Darwin met een boek in zijn hand, of een boekhologram. Zonder dat ze het wilde, las ze de titel. *Genetische modificatie in 84.198 simpele stappen*. Het hologram richtte zich op, draaide zijn doorgroefde gezicht naar haar, ademde in en zei: ‘Goeie-morgen, Astrid. Wat zie je er goed uit! Hoe maak je het?’

Ze slaagde er niet in om een glimlach te onderdrukken. Ze werd weer eens op het verkeerde been gezet door de levensechte stem, de vriendelijke toon en de welwillende gezichtsuitdrukking. De dag ervoor had Victors artificiële vriend haar geen

blik waardig gekeurd, maar 's nachts was er blijkbaar aan de knoppen gedraaid. Ze onderdrukte de neiging om het een virus of een hack toe te wensen. Tegen iets praten betekende dat je dacht dat contact mogelijk was. Victor zou nooit toegeven dat hij zijn 'gesprekken' met Darwin voerde om zijn eenzaamheid te verdrijven. Hoe briljant hij ook was, het lukte hem niet om een relatie aan te gaan met iemand die al te zeer afweek van wie hij zelf was.

Victor zette een bord voor haar op tafel. Een cappuccino kwam eraan. Ze zat tegenover Darwin, op de plek waar Jelena die nacht had gezeten. De ontmoeting was zo vreemd geweest dat ze even twijfelde of die wel had plaatsgevonden. Ze vroeg Victor wat hij van Jelena vond.

'Ambitieuus, hardwerkend, gesloten. Typisch Russisch. Een groen typje. Donkergroen. Maar ik begrijp wel wat Adam in haar ziet.'

Het irriteerde Astrid dat hij geen blijk gaf van enige achterdocht jegens de Russin, niet begreep dat dit haar zorgen baarde. Zijn onverstoorbare karakter was wat ze ooit juist zo aantrekkelijk had gevonden. De kunst van het relativeren. Uiteindelijk was ze gaan begrijpen dat hij maar weinig situaties als bedreigend ervoer, en dus ook veel minder te relativeren had. Toen er een paar jaar geleden de eerste dodelijke slachtoffers vielen bij de protesten van Gaia, zei hij dat dit nou eenmaal erbij hoorde. En 'erbij' was dan bij de evolutie, die survival-of-the-fittest-ideologie, waar zo ongeveer alle ellende op aarde bij hoorde.

'Ze noemde hem een vijand van de aarde. Michel. Kun je dat geloven?'

'Hij was ook niet bepaald een vriend van de aarde, toch?'

'En je dacht niet, kom, ik zal even aan Astrid doorgeven dat het huis is geïnfilteerd?'

'Hoe dan?' vroeg Victor. 'Je neemt nooit op.'

‘Of de AIVD? Of desnoods politie?’

‘O ja. Spreek ik met de politie? Ik zou graag willen doorgeven dat onze zoon een Russische vriendin heeft...’

‘Victor! Laat maar... Ik bel zo met Achterberg van de AIVD en dan mag die het oplossen.’

Victor rolde met zijn ogen en ze meende te zien dat ook Darwin met zijn ogen rolde, maar toen ze hem aankeek was zijn blik nog steeds op zijn boek gericht, dat nu een andere omslag en titel had. *Denken als een mens. Hoe vorm je mannelijke en vrouwelijke gedachtepatronen*. Victor gaf haar een bord met toast en gebakken eieren. Ze pakte haar mes en vork, en nam een hap. Dit had ze gemist, dit eenvoudige huiselijke ritueel. Victor ging tegenover haar zitten.

‘Wat is de reden dat je nu bent teruggekomen?’

‘Het is niet ondenkbaar dat ik ook een doelwit word,’ zei ze.

‘En daarom wilde je mij zien? Of Adam?’

‘Jou... Adam...’ Met haar vork maakte ze een klutsende beweging.

De bel ging. Het was precies acht uur. Ze liep naar de voordeur en deed open. Jamal maakte zo’n frisse, verzorgde indruk dat ze hem er weer eens mee plaagde dat hij zo uit een reclameleek te zijn weggelopen voor shampoo, of deodorant, of gewoon voor zichzelf. Hij zei dat beelden voor het menselijk brein per definitie krachtiger waren dan woorden. Dat was ook hoe gebeurtenissen meestal in het geheugen werden opgeslagen; niet verbaal, maar visueel. Ze had hem al eerder aangeraden er een boek over te schrijven, zelfs de titel gesuggereerd: ‘Diepgang van een dandy’. Maar het was wat haar betrof prima als hij elke dag een ander pak droeg en dat hij die op maat liet maken in Milaan. En er was ook niets mis met zijn voorliefde voor platina manchetknopen en gezichtscrèmes met kaviaarextract. Ze accepteerde hem zoals hij was, inclusief de geposeerde stoerheid

van een Napoleon die de Alpen oversteekt, zij het dan zonder cape en zonder steigerend paard.

‘Ho! Koest!’ riep Jamal met zijn tas voor zijn kruis naar de grommende dobermann, die zijn belangstelling voor hem pas verloor toen Victor riep dat het oké was. Voorzichtig liep Jamal de gang in. ‘Het nieuwe veiligheidsprotocol van de AIVD en de DKDB wordt vandaag versneld geïmplementeerd.’

‘Goemorgen, Jamal,’ zei ze. ‘Koffie?’

Terwijl hij verder praatte over het nieuwe veiligheidsprotocol, ging ze hem voor naar de keuken. Ze had zich erbij neergelegd dat Jamal pas kon ontspannen als hij de belangrijkste informatie had overgedragen. Een goeie PA was een dwangmatige PA.

‘En dat alles meewegend,’ zei hij, ‘is het advies aan alle parlementariërs, en met name alle leden van het kabinet, om zich strikt te houden aan de nieuwe veiligheidsvoorschriften en vervoersbewegingen tot een minimum te beperken.’

Ze verschoof een stoel, waardoor hij naast haar kwam te zitten en tegenover Victor. De beide mannen wisten van elkaars bestaan, maar als ze hen niet aan elkaar voorstelde, waren ze in staat om elkaar volledig te negeren.

‘Victor, dit is Jamal, mijn politiek assistent en stafchef. Hij superviseert het werk van mijn woordvoerder, persoonlijk secretaris, enzovoort. Maar de meeste mensen kennen hem natuurlijk als de spindoctor van de sociaaldemocraten.’

‘Spindoctor is een populaire term die de lading niet dekt,’ zei Jamal. ‘Zelf geef ik de voorkeur aan mediastraateg. Onmisbaar ben ik natuurlijk niet, maar ik kan wel beslissend voordeel genereren binnen de hedendaagse politiek, waar je toch altijd op meerdere borden tegelijk moet kunnen schaken.’

Tegenover haar klonk het geluid van iemand die zuchtte. Darwin schudde zijn hoofd en sloot zijn ogen.

‘Victor is voortplantingsspecialist,’ zei Astrid. ‘Genetisch manipulator en hondenvernieuwer.’

Niemand zei iets, behalve Darwin die een geluid maakte dat net zo veel op een hoest leek als op een zenuwachtig lachje. Jamal zei dat ze moesten gaan, anders waren ze niet op tijd voor de plenaire vergadering. Ze zei dat ze eraan kwam. Twee minuten. Ze rende de trap af naar de benedenverdieping en viel Adams kamer binnen met de woorden: ‘Hé, kan ik je nog even spreken?’

Het was niet zo dat Astrid geen belang hechtte aan Adams privacy en ze kon ook niet zeggen dat ze Jelena’s aanwezigheid was vergeten, noch de aard van Jelena’s relatie met Adam – los van hoe ze dat zelf noemden, of niet noemden –, maar dat alles behoedde haar er niet voor dat ze zich blootstelde aan een intieme choreografie waarvan ze zich nooit een voorstelling had willen maken. Het was niet iets wat ze niet ooit zelf had gedaan, of had gezien, op bepaalde websites – helemaal wereldvreemd was ze niet –, maar nooit zó, live, terwijl een van de twee mensen die haar aanstaarden haar zoon was, die nog geen meter bij haar vandaan op zijn rug lag, het hoofd aan haar kant van het bed, zijn gezicht ondersteboven, met een bos van opwinding die snel omsloeg in een bos van schaamte. Jelena zat boven op hem. Met dubbelgevouwen benen klemde ze zich aan hem vast, als een jockey op een renpaard. Ze keek Astrid aan met een stille lach, alsof het een grap was. En misschien was het dat voor haar ook wel, dacht Astrid. Een grap die eruit bestond dat er zich in haar hoofd nu een onuitwisbare afdruk vormde van hun zwetende lichamen die volledig naakt waren, op een klein deel na van Adam, dat Jelena grotendeels aan het zicht onttrok met haar lichaam, of ín haar lichaam, een intiem deel dat zij zonder grote inspanningen ook volledig aan het zicht kon onttrekken. Maar die verantwoordelijkheid rekende

zij duidelijk niet tot de hare, gezien haar achteroverhellende pose, met een hand op Adams knie en de andere achter haar hoofd, waarbij de lichamelijke inspanning haar blijkbaar zo buiten adem had gebracht dat haar hele lichaam nog nahijgde, inclusief haar borsten, haar buik en haar bekken, wat de suggestie wekte dat zij niet echt was gestopt met een activiteit waarvan Astrid nooit getuige had willen zijn, zeker niet als Adam hierbij betrokken was.

‘Jezus, mam! Eerst kloppen, zeg je altijd!’

Ze was in de val gelopen. Het was een vooropgezet plan van Jelena. Zij wist dat ze Adam wilde spreken, en zorgde ervoor dat ze dit schouwspel kreeg voorgeschoteld. Ze stelde zich voor hoe ze Jelena aan haar haren het huis uit sleepte, maar dat zou de kans om Adam te spreken niet groter maken.

Onderweg naar Den Haag bladerde Astrid op haar tablet door het dossier dat Jamal had samengesteld voor de bijeenkomst met de nationale veiligheidsraad. Jamal was al begonnen met een samenvatting. Het belangrijkste was dat de terreur zich niet langer enkel op het bedrijfsleven richtte, zoals de aanslagen van de afgelopen maanden op ExxonMobil en Shell, maar ook op de politiek. Astrid vroeg of hij haar ook nog iets kon vertellen wat ze niet wist.

‘Er zijn wat activisten aangehouden,’ zei Jamal. ‘Al is er geen bewijs dat die er daadwerkelijk wat mee te maken hadden.’

‘En Baumgartner,’ zei Astrid. ‘Wat zegt zij ervan?’

‘Binnenlandse aangelegenheid. Haar letterlijke woorden: Duitsland wenst u veel wijsheid.’

‘Geen uiting van solidariteit? Zelfs geen gedachten en gebeden?’

‘Gaia is daar erg populair. Ze verwijten ons dat we achterliggen met het klimaatbeleid.’

‘Zij heeft makkelijk praten. Daar bestaat een draagvlak.’

Ze hoorde Jamals ingehouden zucht. Hij zou het niet toegeven, maar uiteindelijk was hij een idealist, ondanks alle spin waarmee hij het beleid van de partij duurzamer en rechtvaardiger deed lijken dan het was. Als pragmaticus had ze behoefte aan een idealistische PA. De redelijkheid presenteerde zich naar buiten als bevlogen en betrokken. Zo vulden ze elkaar aan, maar vermoeiend was het soms wel. Ze hield er niet van om zichzelf steeds weer te horen uitleggen dat je alleen in uitzonderlijke gevallen een draagvlak kon creëren en dat was zeker niet voor de dingen die kiezers geld en moeite kosten. De meeste mensen waren best bereid om de wereld te redden, zolang ze er maar voor betaald krijgen.

Jamal zei dat Breeker een avondklok had ingesteld voor Den Haag en dat hij overwoog om de noodtoestand uit te roepen.

‘Zal dat terroristen niet juist in de kaart spelen?’ zei Astrid. ‘De groenen zullen roepen dat we afglijden naar een politiestaat en onze kiezers zullen daar ook niet gelukkig mee zijn.’

‘Klopt. Maar Breeker staat bovenaan Gaia’s lijst.’

‘Alleen de Weerstandspartij zal daar blij mee zijn.’

‘Natuurlijk. Maar Breeker staat bovenaan Gaia’s lijst.’

Breeker was een overlever. Zijn invloed op haar carrière, en zelfs op haar leven, was groter dan haar lief was. Ze vroeg zich af of ze weer dezelfde keuzes zou maken als ze het allemaal opnieuw zou mogen doen.

Moeders en zonen

Adam reed met Jelena mee naar Rotterdam voor een bijeenkomst van Gaia.

‘Mijn god!’ zei hij. ‘Gebeurde dat echt? Ze bleef daar maar staan, alsof ik iets verkeerd deed.’

‘Moeders vinden dat lastig,’ zei Jelena, ‘als ze niet meer de enige vrouw zijn in het leven van hun zoon.’

Het was voor Adam niet moeilijk om te bedenken waarom zijn moeder hem ineens wilde spreken. Het zou over Gaia gaan en wat voor rol de organisatie speelde bij de aanslag. Ze wilde zijn hulp. Hij had haar al eerder uitgelegd wat zijn bijdrage was aan Gaia. Ze wist, of zou kunnen weten, dat hij geen directe bemoeienis had met ACCESS, waarmee wereldwijd alle data over de uitstoot van broeikasgassen werden geoogst, verwerkt, geïnterpreteerd en weergegeven. De naam sprak voor zichzelf: het Autonomous Climate Crime Exposure & Statistics System. Dat was kort na de scheiding geweest, die van zijn moeder geen scheiding mocht heten, maar een pauze – een gevechtspauze, had hij het genoemd, een humanitair bestand. Maar ook de humor stond op pauze, en eigenlijk alles wat hun contact nog enigszins leuk maakte, en tijdens de lange weekenden die hij bij haar doorbracht in Den Haag miste hij de gezelligheid of saamhorigheid, of iets anders waarvan hij niet wist hoe je het noemde, maar waardoor je je met elkaar verbonden voelde. Na een laatste weekend van onbegrip had

hij geen keuze gehad en de weekenden ook maar op pauze gezet.

Het was niet mogelijk gebleken om Astrid te overtuigen van de voordelen van ACCESS. Hij had het natuurlijk niet voor haar ontworpen, maar blijkbaar had hij toch behoefte aan een beetje erkenning; dat ze zag waar hij die jaren zo hard aan had gewerkt. Of dat ze in ieder geval deed alsof het haar iets interesseerde. Dat laatste weekend keken ze weer vanaf de vijfde etage over de Benoordenhout. In haar lege appartement zaten ze aan het natuurstenen tafelblad dat het verlengde was van een kookeiland, dat wat pannen betrof als onbewoond kon worden beschouwd. Een door de AIVD beveiligde bezorgdrone leverde voor hem een pizza af en voor haar, zoals altijd, tjaptjoi met zilvervliesrijst die ze met vork en lepel uit het bakje naar binnen werkte terwijl haar telefoon de hele tijd op centimeters afstand van het bakje op tafel bleef liggen.

Tegen beter weten in had hij het haar nog eens zo goed en zo beknopt mogelijk uitgelegd, in de hoop dat zijn moeder het idee alsnog zou omarmen, dat ze het zou zien als iets waarmee zij haar voordeel kon doen. Het was kort voordat hij als de Green Warrior ACCESS online zette. Net als elke carbontracker verzamelde het data over emissies, maar verbond dit ook aan financiële en materiële klimaatschade die het veroorzaakte, en het aantal slachtoffers, inclusief de projectie voor de komende jaren. Je kon in real time een weergave krijgen van de klimaatcatastrofe en wie daar de veroorzakers van waren, met naam, foto, achtergrondinformatie, de winst die ze erop maakten, hun bezittingen, en wat het opleverde als ze hun gedrag zouden bijsturen, en hoe groot de kans was dat ze hier zonder hulp van buitenaf toe in staat waren. Toen keek zijn moeder op van haar telefoon. Was dit soms een oproep tot een volksgericht? Hij probeerde niet te zuchten – natuurlijk, ze stonden al in de startblokken, de